

## Alojz Rebula: Slovenec med zgodovino in nadčasnim

Monografija o Alojzu Rebuli (1924–2018), posvečena pisateljevi stoletnici, z naslovom »Slovenec med zgodovino in nadčasnim« spretno nakazuje mnogoplastnost Rebulove osebnosti in ustvarjalnosti. Knjiga – uredil jo je Brane Senegačnik – ga prikaže kot pisatelja nekaterih najpomembnejših slovenskih romanov 20. stoletja in kratke proze, kot dramatika in avtorja radijskih iger, esejista, prevajalca, šolnika ... To in še marsikaj je bil Rebula kot Slovenec med zgodovino in nadčasnim. Nad ali bolje »pod« vsem tem je bil Rebula, kakor v tem zborniku slikovito pričujejo mnogi osebni spomini sodobnikov, velik kristjan z ognjevitim stremljenjem k absolutnemu, in hkrati velik Slovenec, močno vraščen v svoje, posamično, domače, kraško in slovensko. Vse to so bile razsežnosti človeka, ki je bil duša kulturnega življenja Slovencev na Tržaškem, hkrati pa erudit, ki je na poti svojega slovenstva iskal zlasti obzorje transcendence.

To kompleksno podobo pisatelja iz Šempolaja razgrinja monografija v treh sklopih.

V sklopu Pričevanja štirje prispevki obogatijo Rebulovo biografijo in osebnostni portret s spominskimi pričevanji o njegovem intelektualnem delovanju v osrednji Sloveniji (Janko Kos), na Koroškem, zlasti v krogu Celovškega Zvona (Vinko Ošlak) in predvsem na Tržaškem (Sergij Pahor), kjer je bil Rebula mdr. soustremeljitelj študijskih dni v Dragi. Kot zapiše Pahor, je bila Draga »eden pomembnih katalizatorjev prelomnega trenutka v slovenski zgodovini, čeprav ostaja povsem neupravičeno na obrobju zavesti osrednjega kulturnega prostora«. Prispevek Tomaža Simčiča osvetli Rebulo kot samosvojega in temperamentnega pedagoga na klasičnem liceju France Prešeren, ki je mnoge dijake navdihnil s svojo osebno prezenco in prepričljivostjo, Simčiču pa je bil zlasti dragocen spremljevalec ob raziskovanju življenja msgr. Jakoba Ukmarja.

Osrednji sklop monografije z naslovom Znanstvene razprave nudi osem literarnozgodovinskih in filoloških prispevkov o Rebulovem romanopisju (Irena Avsenik Nabergoj) in presenetljivem pisateljevem poznavanju zgodovinskega ozadja (Anja Božič, Jan D. Bogataj), o duhovnih podlagah Rebulove proze (Jadranka Cergolj, Marija Stanonik), o njegovem odnosu do rimske antike (Marko Marinčič), o Rebulovem slovenjenju Ajshila (Brane Senegačnik) ter o raznih zanimivih vidikih Rebulovega bogatega literarnega jezika (Vilma Purič, Martina Ožbot). Povsem novo razsežnost Rebulove biografije je razkrilo poglavje o tem, kako je tajna politična policija nekdane totalitarne države Rebulo zasledovala in poskušala prodreti v njegovo življenje (David Movrin).

Tretji razdelek, Strokovni članki in eseji, prinaša osem zanimivih prispevkov o duhovnem razvoju Rebulove pisateljske poti (David Bandelj), o dnevnikih

(Milček Komelj) in biografskih prvinah Rebulovega romanopisja (Jože Faganel). Posebej dragocena sta v tem kontekstu prispevka o Rebulovih malo znanih dramah ter doslej neznanih radijskih igrach (Matej Venier, Maja Lapornik). O raznih vidikih Rebulovih duhovnih obzorij so zanimive eseje prispevali Aleš Maver, Igor Škamperle in Erika Jazbar, ki bralca nagovori s tehtnim vprašanjem: »Primorske korenine so pri njem segale globoko, a ni ostal ujet vanje, dihal je tudi ali predvsem z Dantejem, antiko, Mediteranom, Maritainom. V kolikšni meri je bil Alojz Rebula sploh tržaški in zamejski pisatelj?«

Vsem tem razpravam in esejem, njihovim vprašanjem in poskusom odgovorov na koncu monografije molče odgovarja impresivna Bibliografija Alojza Rebule. Njenih več kot dva tisoč enot je potrpežljivo zbral Martin Grum. Vzbuja jo nam misel, da besedilo, ki ga vsaka od teh enot dokumentira v pisateljevem opusu, predstavlja enega od mnogih vidikov ali razsežnosti ali momentov osebnosti Alojza Rebule; toda vsa njegova osebnost ni obsežena v nobenem od njih. Iskati jo bo treba v smeri nove zemlje.

Matija Ogrin